דרשוני כרך א — אגדת תורה

אגדת תורהשרה פרידלנד בן-ארזה

עם לידתי הונחתי בבית המדרש, ובחיקה של תורה הייתי אמון.יום יום הייתה שעשועי. מחבואים הייתי משחקת עמה, נתפסת ומטפסת בה ,מחפשת ומוצאת חיים ורצון.לילה לילה היו צלליהשל תורה מרקדים כנגדי,ניגונה ממסה ערשי, וטעמיה משתלחים בחלומותיי.עם שבאו בי סימני בינה יתרה, ונסתלקה ממני ילדות, נתרחקתי מחֵיקה וממחבואיה ומביתה של תורה. אבוקות של אור הבהבו וכבו, ונצטנן בית המדרש.עטו חכמים אצטלאות כבדות, ובאו בו, והעמידו שומר לפתחו.דחקתי ונכנסתי שמה, ונתכרכמו פניי מפני הצינה ומפני הבושה ומפני פניהם של חכמים שנתנו בי, שאמרו: אל ייכנסו חכמניות לכאן, מפני שקנתרניות הן, ולא ללמוד תורה הן באות אלא לקפח בהלכות הן באות. מוטב ישמעו נשים תורה מאבותיהן ומבעליהן, שאמר ר' אלעזר בן עזריה: אם אנשים באו ללמוד, נשים – לשמוע.ועוד שאלו חכמים: אשה בבית המדרש – מניין?ואני כלפי לבי רוחשת: וכי אין רוח צפונית שבכאן מצמררת לבה של תורה ומקישה אותיותיה דא לדא? והלוא כל מעילים וכל כריכות שהקיפוה חכמים אין מחממים אותה, עד שתבוא אשה – ולו חכמנית, ולו קנתרנית – לפשוט בה.ולבי שותק.אמר ר' יעקב, אחי : יאמרו: יַלדות הלכה, חכמים הקפידו, יעקב שתק – תורה מה יהא עליה?ועוד – וכי אין אשה עשויה לבוא במקום שלוחיה לקבל תורתה הראויה לה בבית המדרש?ועוד – דחקה אשה ונכנסה – מאי?נענה ר' יעקב כנגדי ודרש: ייאותו דברי תורה לאורן של נשים, ואפילו ייכוו קצותיהם או ייחרכו בגחלתן, שמוטב ילהטו באש של אשה, ואל יעלו כפור, שנאמר 'כפור כאפר יפזר... לפני קרתו מי יעמד, ומאי כתיב בתריה – 'ישלח דברו וימסם ... מגיד דברו ליעקב' (תהלים קמז, טז-יט) – אלו הנשים. ונאמר 'הלוא כה דברי כאש...' (ירמיה כג, כט), ונאמר 'לריח ניחח אשה לה'' (שמות כט, מא). אל תקרי אשה אלא אשה.ההוא יומא סלקוהו לשומר הפתח, ואתווספו כמה ספסלי.ההיא שתא אתווספו כמה מדפֵי.ההוא דרא אתווספו חדרי. יש אומרים: חדרי-לב; יש אומרים: חדרי-בטן הם חדרי -גוף; יש אומרים: חדרים כמשמעו, ובהם חדרים לקולות תורה וניגוניה, חדרים ובהם צבע לתמונותיה, חדרי תנועת הגוף. אחרים אומרים: אף חדרי חדרים ריקים לשתיקה בתורההתגדלה תורה ונשתלחו אבריה ודעתה להתפרש בחדרים החדשים.

קול מן החדרים נשמע: ברוכות נשים לה', אשר לא עזבו חסדו ותורת-אמתו, ואף מכירן ברוך יהיה. ייתן ה' את הבאה בחדרים החדשים, תורת נשים ותורת אנשים, אשר תבנינה שתיהן את בית ישראל.אמרו נשים: קפדנותם של חכמים ביקשה לטרדנו מבית חיינו ולמנוע תורה מזרענו. ענוותנותו של ר' יעקב קרבתנו תחת כנפי השכינה.אמרתי אני: זה שאמר הכתוב 'כאח לי יונק שדי אמי' (שיר השירים ח, א) – אלו דדיה של תורה, שכך דרש ר' שמואל בר נחמני: 'דדיה ירוך בכל

עת' (משלי ה, יט) – נמשלו דברי תורה כדד. ושני דדים לתורה – דד לאחי ודד לי, דד לאנשים ודד לנשים.

ורוח הקודש כנגדי שוחקת: אשרי זקנותך שלא ביישה את ילדותך

הייתי אמון... ומוצאת חיים ורצון – על פי משלי ח, ל: 'ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום משחקת לפניו בכל עת...'. לילה לילה... ניגונה ממסה – על פי תהלים ו, ז. בינה יתרה – בראשית רבה יח, א. והעמידו שומר – על פי בבלי, ברכות כח, ע"א: 'תנא: אותו היום סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס, שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש. ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי'. אל ייכנסו חכמניות לכאן... – על פי בבלי, קידושין נב, ע"ב: 'לאחר פטירתו של ר' מאיר אמר להם רבי יהודה לתלמידיו: אל יכנסו תלמידי רבי מאיר לכאן, מפני שקנתרנים הם, ולא ללמוד תורה הם באים, אלא לקפחני בהלכות הם באים. דחק סומכוס ונכנס. אמר להם: כך שנה לי ר' מאיר... כעס ר' יהודה עליהם, אמר להם: לא כך אמרתי לכם: 'אל יכנסו מתלמידי ר' מאיר לכאן, מפני שקנתרנים הם, ולא ללמוד תורה הם באים, אלא לקפחני בהלכות הם באים? וכי אשה בעזרה – מנין? אמר ר' יוסי: יאמרו: מאיר שכב. יהודה כעס. יוסי שתק. דברי תורה מה תהא עליה וכי אין אדם עשוי לקבל קידושין לבתו בעזרה? ואין אשה עשויה לעשות לה שליח לקבל קידושיה בעזרה? ועוד – דחקה ונכנסה מאי?...' אם אנשים באו ללמוד – תוספתא, סוטה ז, ו. רוח צפונית – פרקי דרבי אליעזר ג. ומקישה... דא לדא – על פי דניאל ה, ו. לי עקב אלו הנשים – מכילתא, פרשת בחדש ב. ההוא יומא סלקוהו לשומר הפתח, ואתווספו כמה ספסלי – תרגום: אותו יום סילקו את שומר הפתח והתווספו כמה ספסלים. ההיא שתא אתווספו כמה מדפי – תרגום: אותה שנה נתווספו כמה מדפים. ההוא דרא אתווספו חדרי – תרגום: אותו דור נתווספו חדרים. ברוכות נשים – על פי רות ב, יט-כ. ייתן ה' – על פי רות ד, יא. קפדנותם של חכמים...ענוותנותו של – על פי בבלי, שבת לא, ע"א. דרש ר' שמואל בר נחמני... נמשלו דברי תורה כדד – בבלי, עירובין נד ע"ב. אשרי זקנותך – על פי בבלי, סוכה נג, ע"א..